

*Др Таијана Д. Буџарски, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
T.Bugariski@pf.uns.ac.rs*

*Др Милана М. Писарић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs*

УЗАЈАМНО ПРИЗНАВАЊЕ СУДСКИХ ОДЛУКА КАО ОСНОВ ПРИБАВЉАЊА И ПРЕНОСА ДОКАЗА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ*

Сажетак: *Савремени облици криминалиитета чије обележје је преко-
граничност представили су нове захтеве пред правосудне органе који се одно-
се на прибављање и пренос доказа за потребе вођења кривичног поступка.
На прибављање и пренос доказа у кривичним стварима уиће просјорно
важење кривичног законодавства, начин уређења међународне правне помо-
ћу у кривичним стварима и гарантована основна људска права и слободе. Због
свега наведеног, проблематика прибављања и преноса доказа у контексту
међународне правне помоћи у кривичним стварима је изузетно комплексна,
актуелна и значајна, и у овом раду јој је посвећена посебна пажња. Принципи
узајамног помагања и узајамног признавања судских одлука и европски на-
лог за сировођење испраге су основна питања којима се аутори баве у овом
раду. Ова проблематика је изузетно актуелна од маја месеца 2017. године,
од ког момента ће европски налог за сировођење испраге бити једини ин-
струмент за прибављање и пренос доказа између држава чланица Европске
уније. Посебна пажња је посвећена принципу узајамног признавања судских
одлука на коме се овај инструмент заснива, као и питању вредновања до-
каза прибављених у иностранству.*

* Рад је настао као резултат рада на Пројекту „Правна традиција и нови правни иза-
зови“ у 2016. години, чији носилац је Правни факултет у Новом Саду, Универзитет у Новом
Саду.

Кључне речи: *кривични њосиууак, међународна сарадња, узајамно њомања, узајамно њризнавање судских одлука, докази, евројски налоз за сјровођење исјраге.*

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Докази представљају средства којима се утврђује или оповргава постојање одређених чињеница и због тога се сматрају кључним елементима кривичног поступка, јер се помоћу њих утврђује да ли је осумњичени, односно окривљени учинио кривично дело које му се ставља на терет или не. У кривичном поступку се утврђују разне чињенице, које се могу одредити „()...као утврђено постојање појаве (фрагмента) из стварности у кривичном поступку“.¹

Утврђивање чињеница које суд врши је сложен процес. Суд утврђује правно релевантне чињенице² које су по природи објективне, а то су оне које као такве не зависе од субјекта који их сазнаје, од његове свести и воље. Што се тиче субјективних чињеница, судију, на пример, занима како се окривљени или оштећени као сведок понаша, али и како се осећа, па би се могло поставити питање: да ли суд утврђује и субјективне чињенице. Ипак, потребно је нагласити да судију не занима сама чињеница која је субјективна непосредно, него изјава субјекта, било усмена или писмена о томе шта је осетио или доживео. Пошто је изјава објективна чињеница, може се извести закључак да судија утврђује само објективне чињенице које су правно релевантне. Судија констатује чињенице непосредним чулним опажањем и доноси свој суд о резултатима опажања. Пре него што донесе било коју одлуку, орган који је доноси мора утврдити да постоје чињенице на постојање којих закон надовезује нужност односно могућност доношења такве одлуке.^{3 4}

Утврђивање чињеница подразумева процес стварања уверења о њиховом постојању или непостојању, а то представља основно питање у кривичном поступку. У савременом кривичнопроцесном праву законодавац не одређује питање са којом увереношћу суд треба у поједином случају утврдити чиње-

¹ Илић И., *Утврђивање чињеница у адверзијалном кривичном њосиууку и суђење у разумном року*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Суђење у разумном року и други кривичноправни инструменти адекватности државне реакције на криминалитет, LV Редовно годишње саветовање Удружења, Златибор 2015, 592.

² О чињеницама које се утврђују у кривичном поступку више видети: Bayer V., *Jugoslovensko krivično procesno pravo (knjiga druga) – Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku*, Zagreb 1972.

³ Bayer V, op.cit, 46.

⁴ Пасус преузет из: Бугарски Т., „Судије поротници и оцена доказа по слободном судијском уверењу“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* бр.3/2014, 229.

нице за темељ своје одлуке и препушта судији да то сам одреди, оцењујући слободно све доказе, односно изворе сазнања које је прикупио.⁵ Вероватноћа се у психолошком и емпиријском смислу може степеновати, а квантитативни пораст вероватноће од појаве „вероватнијег од супротног“ до „очигледног“ у осуђујућој пресуди може се приказати и у виду графикона.⁶ За потребе доношења пресуде, чињенице је потребно утврдити са највећим степеном извесности, а то се постиже онда када је суд савесно оценио сваки доказ појединачно, и у вези са осталима. Савесност прикупљања доказа подразумева поштовање свих одредаба кривичног процесног права које се односе на делатност странака и суда у погледу предлагања и прикупљања доказа и начина њиховог извођења.⁷ Ове одредбе је законодавац конструисао водећи рачуна о начелу правичног поступка, које странкама, кроз иницијативу у доказивању, дају максимум могућности за постизање повољне одлуке незапостављајући истовремено ни спознајне потребе суда, као носиоца Уставом повереног социјалног задатка заштите правних добара, применом казни на појединце, који их нападају или угрожавају.⁸ Орган поступка чињенице може утврдити на неколико начина, и то:⁹ сопственим опажањем, исказом лица, читањем исправа или коришћењем техничких снимака.

Доказни поступак, који се састоји у предузимању доказних радњи, представља суштински најважнији део кривичног поступка. Све процесне радње које му претходе и које следе по његовом окончању су само у функцији остваривања услова за њихово предузимање, односно представљају последицу изведених доказа. Значај доказних радњи се изводи из чињенице што се управо на резултатима изведених доказа доноси пресуда. Пресуда, осим што мора бити законита, мора да буде и правилна, односно заснована на тачно и потпуно утврђеном чињеничном стању, а то се постиже извођењем доказа. Поступање са доказима у кривичном поступку је комплексна радња која се, теоријски гледано, састоји од неколико фаза, односно делова, међусобно повезаних, које имају свој редослед и динамику. Поступање са доказима се састоји од¹⁰:

- подношења предлога да се неки доказ изведе (доказне иницијативе);
- доношења одлуке од стране надлежног органа да се изведе предложени доказ;

⁵ Krapac D. i suradnici, *Kazneno procesno pravo* (prva knjiga: institucije), четврто измјеничено и допуњено издање, Zagreb 2010, 400.

⁶ Ibidem, 400-401.

⁷ Ibidem, 402.

⁸ Ibidem.

⁹ О овоме више видети Bayer V., op.cit., 27.

¹⁰ О извођењу доказа видети: Васиљевић Т., Систем кривичног процесног права СФРЈ, Београд 1971, 305-310.

- извођења доказа, односно коришћења доказа на начин који одговара природи самог доказа, и
- оцене доказа.

Ове четири фазе у поступању са доказима су интегративно повезане, а изостанак неке од њих може довести у питање законитост самог доказа. Поступак са доказима обухвата низ активности које су различито распоређене између процесних субјеката према томе на којим је основима постављен кривични поступак.¹¹ Осим тога, посебно је важно истаћи да се приликом предузимања доказних радњи строго морају поштовати формални и материјални услови прописани законом, јер су они услов њихове законитости, односно предуслов коришћења у кривичном поступку. Фазе у поступању са доказима се могу, условно речено, поделити на формалне и материјалне, с обзиром на то да се прве три фазе односе на формалну страну доказа, док се четврта фаза може сматрати материјалном, јер се у њој утврђује квалитет и квантитет релевантности изведеног доказа као основа за доношење пресуде. Оцена доказа је изузетно важна фаза у поступању са доказима јер „доказ прибављен у поступку треба да се подвргне оцени да би се из тога извео закључак о истинитости или неистинитости чињенице“¹². Сву доказну грађу суд подводи под правила искуства, а затим логичким закључивањем изводи закључак о истинитости или неистинитости чињенице.

Ово питање је посебно деликатно и важно у случајевима када се докази прибављају и преносе путем инструмената међународне правне помоћи у кривичним стварима. У тим случајевима се прибављен доказ прво подвргава оцени прихватљивости, о чему ће посебно у раду бити речи, па се тек онда приступа оцени доказа. У тим случајевима важно је указати на једну специфичност, а то је да надлежни органи различитих држава учествују у прибављању доказа, при чему је потребно да буду испуњени и следећи услови:

- принцип двоструке инкриминације, као предуслов за признавање одлуке;
- заштита права окривљеног (осумњиченог) и оштећеног;
- постојање заједничких стандарда (минималних услова).¹³

Ради успостављања заједничких минималних стандарда у кривичном поступку Савет за правосуђе Европске уније је 2009. донео смернице о процесним правима у кривичном поступку које предлажу стварање пет законских мера, и то: право на тумачење и превођење, право на информације, право на правну помоћ пре и током суђења, право лица лишених слободе на комуникацију са породицом, послодавцем и конзуларним телима, на обавештавање

¹¹ Васиљевић Т., *op.cit.*, 305.

¹² *Ibidem*, 308.

¹³ Више видети: Стојковић С., *Узајамно љризнавање одлука у кривичним стварима и љправа окривљеног лица*, Докторска дисертација, Правни факултет у Новом Саду, Универзитет у Новом Саду, 2016, 59-60.

треће стране у случају одузимања слободе и на комуникацију са трећим лицима, право на заштиту рањивих осумњичених лица, а на основу овога неке од мера су већ донете.¹⁴

2. МЕЂУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОЋ У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА

Основни задатак система кривичног правосуђа је одбрана и заштита најважнијих фундаменталних интереса у друштву. Овај систем треба да заштити појединца од злоупотребе моћи, како од стране других појединаца, тако и од стране државних власти. И у том смислу систем кривичног правосуђа мора да испуни два међусобно повезана циља: на хоризонталном нивоу да обезбеди ефикасну превенцију криминалитета, а на вертикалном нивоу да обезбеди ефикасну контролу јавне власти и у том смислу да очува основне вредности владавине права и једнакости појединаца.¹⁵ Системи кривичног правосуђа, ради остварења ових циљева, остварују различите врсте сарадње са системима кривичног правосуђа у другим државама, с обзиром на то да криминалитет у савременим условима показује тенденцију раста прекограничности.

Међународна сарадња у кривичним стварима је била нужна последица слободног кретања људи, робе, капитала и услуга. Анулирање граница у оквиру Европске уније је интензивирало ову слободу кретања. Уговором о функционисању Европске уније (члан 82 и 83) апеловано је на минималну хармонизацију у подручју правосудне сарадње у кривичним стварима на тај начин што је прописано да, између осталог, Европски парламент и Савет могу директивама утврдити минимална правила потребна за олакшавање узајамног признавања пресуда и судских одлука као и полицијске и правосудне сарадње у кривичним стварима са прекограничним елементима, а уколико се покаже да је за обезбеђење ефикасног спровођења политике Европске уније, у подручју које подлеже мерама усклађивања, нужно усклађивање кривичних закона и других прописа држава чланица, тада се директивама могу утврдити минимална правила за дефинисање кривичних дела и санкција у том подручју.¹⁶ На нивоу Европске уније, стварање трећег стуба – подручја

¹⁴ Turudić I., Pavelin Vorzić T., Bujas I., „Odnos načela uzajamnog priznavanja kroz poverenja i provere dvostruke kažnjivosti“, *Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci*, br. 2/2015, 1082-1083.

¹⁵ Grining L., „A Criminal Justice System or a System Deficit? Notes on the System Structure of the EU Criminal Law“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, No.18/2010, 125-126.

¹⁶ О овоме видети: Goldner Lang I., „Europsko pravo kao okvir правосудне сарадње у казним стварима“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* br. 2/2014, 241.

слободе, сигурности и правде је условило значајне промене кривичног права држава чланица ЕУ. Промене које су се уводиле у последње две деценије имале су за циљ унапређење међународне сарадње у кривичним стварима, а на ове промене највише су утицали основни принципи у међународној сарадњи у којој је свакако најзначајнији принцип узајамног признавања судских одлука који је уведен одлуком у Тампереу 1999. године.¹⁷ Увођење овог начела је, између осталог, највише утицало на остваривање одређених подударности међу кривичним законима чланица, на унапређење сарадње националних полиција и тужилаштва, као и на повећање ефикасности судства.¹⁸ Начело узајамног признавања судских одлука је било компромисно решење, односно боље рећи, прихваћен сурогат за хармонизацију кривичног права држава чланица Европске уније које је представљало услов за постизање ефикасне сарадње у кривичним стварима. Примена начела узајамног признавања судских одлука у Европској унији се најбоље манифестовала кроз имплементацију четири Оквирне одлуке, односно четири инструмента и то: Европског налога за хапшење и предају лица,¹⁹ Европског налога за обезбеђење имовине и доказа,²⁰ Узајамно признавање новчаних казни²¹ и Конфискацију прихода, средстава и имовине повезаних са кривичним делом.²²

Проблематика међународне сарадње у кривичним стварима од уговора из Мастрихта представља део права Европске уније. Уговорима из Амстердама, Нице и Лисабона ова сарадња је даље ишла у правцу јачања и експанзије надлежности Европске уније у овом подручју. Иако је сузбијање криминалитета један од основних циљева Европске уније, она у подручју слободе, сигурности и правде, у коју спада и међународна сарадња у кривичним стварима, дели надлежност са државама чланицама, а ова подељена надлежност

¹⁷ Tampere European Council 15 and 16 October 1999 Presidency Conclusions (B 6), http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

¹⁸ Fazlić A; The Principle Of Mutual Recognition In Cooperation In Criminal Matters: A Study of the Principle in Four Framework Decisions and the Implementation Legislation in the Nordic Member States, aut. Souminen A., *Pravna misao* (Sarajevo) br. 5-6/2014, 111.

¹⁹ Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0584>

²⁰ Council Framework Decision 2003/577/JHA of 22 July 2003 on the execution in the European Union of orders freezing property or evidence, <https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libcategories.aspx?Id=24>

²¹ Council Framework Decision 2005/214/JHA of 24 February 2005 on the application of the principle of mutual recognition to financial penalties, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32005F0214>

²² Council Framework Decision 2005/212/JHA of 24 February 2005 on Confiscation of crime-Related Proceeds, Instrumentalities and Property, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:068:0049:0051:en:PDF>

аутоматски обавезује Европску унију на поштовање начела супсидијарности прописаног у члану 5 (3) Уговора о Европској унији.²³

Минимална хармонизација норми кривичног права представља основ за формирање јединствених стандарда, односно оштеприхваћених правила у свим државама и основни услов за настанак и развој међусобног поверења, што би за последицу имало и узајамно признавање судских одлука као основни принцип међународне правне помоћи у кривичним стварима. Другим речима, то је предуслов за успостављање јединствених стандарда и система вредности свих држава чланица као основа за изградњу узајамног поверења и примену начела узајамног признавања у пракси.²⁴ Узајамно поверење у кривичне системе између држава је могуће само уз прописивање и спровођење једнаког нивоа заштите основних права и слобода у свим државама.

Када је у питању проблематика прекограничног криминалитета, суверенитет држава и даље има доминантну вредност.²⁵ Прекогранични криминалитет, сам по себи, нужно повлачи потребу за кривичним гоњењем и вођењем истраге преко граница. У тим случајевима се неколико питања намеће као спорних, од којих је свакако питање надлежности и просторног важења кривичног процесног законодавства посебно значајно, међутим, ништа мање важно је и питање основних људских права и слобода. Кривично право је политички осетљива материја чиме се, са једне стране, објашњава зашто државе чланице ЕУ одбијају да пренесу своја овлашћења у вези са одређеним питањима на наднационални, односно европски ниво, а са друге стране, то показује да ће морати, уколико државе чланице ЕУ заиста желе да сарађују на тако интензивном нивоу, да пренесу нека своја овлашћења ради учвршћивања европског уставног права.²⁶ Последњих неколико деценија у државама чланицама ЕУ прописи кривичног материјалног и кривичног процесног права нису искључиво резултат одлука које доносе законодавна тела, јер постоји временски дуг утицај међународних конвенција и других иницијатива донетих од стране међународних организација, а посебно је интересантно

²³ Goldner Lang I., „Европско право као оквир правосудне сарадње у казним стварима“, *Хрватски лјетопис за казнено право и праксу* бр. 2/2014, 240.

²⁴ *Ibidem*, 246.

²⁵ Bojister N., „Transnational Criminal Law, 2003 EJIL 14, No. 5, 956, *цићиран код*: Wade M: General Principles of Transnationalised Criminal Justice?“, *Exploratory Reflections of the Utrecht Law Review*, Volume 9, No. 4/2013, 165, https://www.google.rs/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKFwj6ss3_3t_RAhWgKJoKHR41Cu-UQFggYMAA&url=https%3A%2Fwww.utrechtlawreview.org%2Farticles%2F10.18352%2Fulr.248%2Fgalley%2F242%2Fdownload%2F&usg=AFQjCNGk9Dls5ynyBq5wDnhZdCwNO69pdw&bvm=by.145063293.d.bGs

²⁶ Den Hollander O., „Caught Between National and Supranational Values: Limitations to Judicial Cooperation in Criminal Matters as Part of the Area of Freedom, Security and Justice within the European Union“, *International Community Law Review* No. 10/2008, 51.

напоменути да питање међународне сарадње у кривичним стварима није било од суштинске важности, све док је кривично право било искључиво питање из области националног суверенитета.²⁷

Суштински, сарадња која се остварује кроз узајамно признавање судских одлука подразумева извршан ниво поверења, уз задржавање права конкретног надлежног органа да поступа супротно одлуци другог правосудног органа.²⁸ Узајамно поверење међу државама је основни елемент за ефикасну сарадњу. За разлику од многих других подручја активности у Европској унији основи за полицијску и правосудну сарадњу нису хармонизација и успостављање јединствене процедуре у свим државама чланицама, већ принцип узајамног признавања судских одлука.²⁹ Узајамно поверење је основа узајамног признавања у вези са којим је посебно значајно постојање заједничких стандарда, што је много боље него постојање заједничких процедура које су по својој природи подложније променама. Норме које регулишу сарадњу држава, с обзиром на вођење кривичног поступка, односно вршење кривичног правосуђа у целини, нужно су последица чињенице да на територији једне државе може да постоји само једна суверена власт.³⁰ Уколико је некој држави потребно да се за потребе кривичног суда прибаве докази или предузму неке друге процесне радње на територији друге државе, неопходно је да та друга држава активно сарађује.

Интернационална димензија савременог криминалитета је традиционалне облике међународне правне помоћи у кривичним стварима учинила довољним и нужно је наметнула потребу за све већом међународном сарадњом полицијских и правосудних органа чији облици и врсте сарадње се прогресивно развијају. Од доношења Конвенције о међународној помоћи у кривичним стварима Савета Европе из 1959. па до данас, међународна правна помоћ се променила значајно, развијајући се у правцу упрошћавања и убрзавања сарадње, елиминисањем услова и основа за одбијање захтева за ову помоћ. За прибављање и пренос доказа од традиционалних облика међународне кривичноправне помоћи најважнија је тзв. мала кривичноправна помоћ, која подразумева вршење процесних радњи доказног карактера са циљем да се омогући, односно помогне вођење кривичног поступка у другој држави независно од услова и околности под којима се тај поступак води.³¹ Поступак у

²⁷ Ibidem, 53-54.

²⁸ Ibidem, 56.

²⁹ Hodgson J., „EU Criminal Justice: the Challenge of Due Process Rights within a Framework of Mutual Recognition“, *Legal Studies Research Paper* No. 2012-02, 309, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1995523

³⁰ Simović M., Simović V., *Krivično procesno pravo II* (posebni dio – treće izdanje (izmijenjeno i dopunjeno)), Istočno Sarajevo 2014, 426.

³¹ Шкулић М., Бугарски Т., *Кривично процесно право*, Нови Сад 2015, 599.

случајевима тзв. мале међународне кривичноправне помоћи се састоји у томе што се након провере основаности замолнице приступа извршењу замољене радње. Процесне радње мале међународне кривичноправне помоћи, без обзира на то да ли је реч о радњама доставе судских процесних аката, приступања суду државе молиље сведока, вештака и окривљеног или радњама прикупљања и обезбеђења доказа, спроводе се искључиво према домаћем праву у складу са традиционалним начелом *locus regit actum*, који извире из прерогатива суверености замољене државе.³²

Основни циљ у области прибављања и преноса доказа за потребе вођења кривичног поступка било је успостављање заједничких стандарда којима би се обезбедила унификација законских решења у свим државама чланицама Европске уније и превазишле постојеће разлике међу њима у регулисању кривичног поступка. Хронолошки посматрано сарадња између држава чланица Европске уније у прибављању и обезбеђењу доказа за кривични поступак прво се заснивала на традиционалном моделу међусобне правне помоћи, који је постепено уступао место савременом моделу међусобних признавања судских одлука.³³

3. ПРИНЦИП УЗАЈАМНОГ ПОМАГАЊА И ПРИНЦИП УЗАЈАМНОГ ПРИЗНАВАЊА СУДСКИХ ОДЛУКА

Развој друштва, науке, технике и технологије је у једном сегменту значајно унапредио поједине доказне радње и доказни поступак уопште, али и даље је остао проблем у вези са прикупљањем, односно извођењем оних доказних радњи које излазе из граница просторног важења кривичног процесног законодавства једне земље. Другим речима, када се ради о кривичним поступцима за дела прекограничног криминалитета, један од главних и највећих проблема са којима се сусрећу државе је потреба за прибављањем и преносом доказа. Просторно важење кривичног процесног законодавства је формална и фактичка манифестација суверене власти сваке државе и због тога се у сваком конкретном случају, када се јави потреба за предузимањем процесних радњи уопште, а посебно радњи доказивања, постављају услови за њихово прибављање и пренос јер би се, у супротном, отворила врата за улазак надлежних органа друге државе у сопствени суверен простор, што

³² Крапас Д., *Novi Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima: načela i postupci*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br.2/2005, 670.

³³ Бановић Б., *Обезбеђење доказа кроз међународну кривичноправну сарадњу – стандарди Европске Уније и домаће законодавство и пракса, Европске интеграције и казнено законодавство* (поглавље 23-норма, пракса и мере хармонизације), LVI Редовно годишње саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор 2016, 433.

државе нерадо чине. Осим тога, у државама постоје различити стандарди у погледу прикупљања и извођења доказа, исто као и различита процесна правила, што само додатно отежава овај проблем. Међутим, и поред свега наведеног, државе су, суочене са прекограничним криминалитетом у експанзији, биле приморане да пронађу начине којима ће се превазићи разлике између система кривичног правосуђа. Као пример специфичног начина остављања сарадње у кривичним стварима издвајају се правила Европске уније која се односе на ову проблематику, а првенствено правило о узајамном признавању судских одлука.

Узајамно признавање судских одлука се може сматрати како прелазним обликом у развоју од принципа узајамног помагања до хармонизације прописа у кривичним стварима, тако и самим сурогатом хармонизације прописа. Узајамно признавање судских одлука обухвата широк спектар одлука од преткривичног поступка до поступка извршења кривичних санкција. Специфичност у вези са наведеним принципом је непостојање његове дефиниције, а од самог почетка увођења овог правила, постоји претпоставка познавања његовог функционисања и сврхе, због његове очигледности. Иако се у највећем броју случајева са принципом узајамног признања судских одлука непосредно највише доводи у везу принцип узајамног поверења, постоји још неколико принципа који стоје у вези са принципом узајамног признавања судских одлука, а то су: принцип пропорционалности, принцип супсидијарности и принцип блиске сарадње. Принцип узајамног поверења не дефинишу ни уговори ни секундарно право Европске уније. Заједнички стандарди заједно са стандардима које одређује Европски суд за људска права су минимум минимума за узајамно поверење.³⁴

Традиционалне форме међународне кривичноправне помоћи се ослањају на принцип узајамног помагања, који се у условима савремених облика криминалитета показао као превазиђен услед спорости и неделотворности. Из тог разлога је још 1999. године на састанку у Тампереу³⁵ уведен потпуно нов принцип као камен темељац будућих облика међународне кривичноправне помоћи, а то је принцип узајамног признавања судских одлука. Иако радикалан за дотадашње већ уврежено стање на подручју правосудне сарадње у кривичним стварима, врло брзо постаје водећи принцип који се у пракси, и поред извесних тешкоћа, показао као ефикасан и брз, али који и даље коегзистира са принципом помагања.

Када је у питању прибављање и пренос доказа на нивоу ЕУ, постоје две групе правила, од којих једна почивају на принципу узајамног помагања, а

³⁴ Dusterhaus D., „Judicial Coherence in the Area of Freedom, Security and Justice – Squaring Mutual Trust with Effective Judicial Protection“, *Rewie of European Administrative Law*, No. 2/2015, 174.

³⁵ http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

друга на принципу узајамног признавања судских одлука. Прибављање доказа између држава у оквиру Европске уније се данас остварује помоћу следећих правних инструмената који су засновани на принципу помагања и то:³⁶

1. Европска Конвенција о узајамној правној помоћи у кривичним стварима, која је донета 1959, са додатним протоколима;
2. Конвенција о примени Шенгенског споразума и
3. Конвенција о узајамној правној помоћи у кривичним стварима између држава чланица ЕУ (2000) са додатним протоколима.

Конвенција о узајамној правној помоћи у кривичним стварима из 1959. и Конвенција о узајамној правној помоћи у кривичним стварима између држава чланица ЕУ из 2000, са додатним протоколима уважавају надлежност судова и принцип територијалности. Према правилима о међународној помоћи у кривичним стварима која су садржана у Шенгенском споразуму, смањени су разлози за одбијање извршења захтева за међусобну помоћ, а ограничен је и захтев за двоструком инкриминацијом. Осим тога, прописан је поједностављен поступак за преношење захтева и, као опште правило, дозвољен директан контакт између судских власти земље подносиоца и земље извршиоца налога.³⁷ Ова правила су се примењивала на прикупљање доказа у кривичним стварима у другој држави чланици ЕУ све до 2000, када је донета, односно 2005. године када је почела да се примењује Европска конвенција о међусобној помоћи у кривичним стварима.

Иако се интензивно радило на јачању и унапређењу међународне правне помоћи у кривичним стварима доношењем конвенција, на нивоу Европске уније су се истовремено уводили инструменти међународне правне помоћи у кривичним стварима који се заснивају на принципу узајамног признавања судских одлука. Прибављање доказа и њихова прихватљивост у кривичним стварима је постављена као приоритет за институције Европске уније, а тзв. слободно кретање доказа делује као један од циљева у оквиру успостављања јединствене зоне правде и нужни елемент за ефикасну борбу против прекограничног и организованог криминала.³⁸

За разлику од наведених конвенција, на принципу узајамног признавања почива: Оквирна одлука Савета ЕУ о извршењу одлука о привременом одузимању имовине и осигурању доказа, која је донета 2003³⁹ и Оквирна

³⁶ http://ec.europa.eu/justice/criminal/recognition-decision/evidence/index_en.htm

³⁷ Bachmaier Winter L., *Evropski nalog za istragu za pribavljanje dokaza u krivičnom postupku*, 2, http://www.pars.rs/files/evropski_nalog_za_istragu_za_pribavljanje_dokaza_u_krivičnom_postupku.doc

³⁸ Ibidem.

³⁹ Council Framework Decision 2003/577/JHA of 22 July 2003 on the execution in the European Union of orders freezing property or evidence, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0577>

одлука Савета ЕУ о налогу за прикупљање предмета, докумената и података ради њиховог коришћења у кривичном поступку, која је донета 2008. године.⁴⁰ Оквирна одлука из 2008. године је увела Европски налог за прикупљање доказа којим је омогућено да се прибављају конкретно тражени предмети, документи или подаци који већ постоје у другој држави. Иако је увођење овог налога представљало корак напред, он није био велик јер овај налог није обухватао све врсте доказа. Тако је, на пример, изостало саслушање окривљеног лица, као и испитивање сведока, који представљају најважније личне доказе, али и други докази (ту се првенствено мисли на посебне доказне радње). Ово је свакако био напредак у односу на Налог за привремено одузимање и обезбеђење доказа који је био уведен Оквирном одлуком из 2003. године чији основни и највећи недостатак је био тај што је овај налог био ограничен само на обезбеђење доказа у држави која извршава налог. Због тога су се постојеће конвенције о пружању међународне правне помоћи из 1959. и 2000. године користиле као комплементарне за потребе преноса доказа.

Наведени недостаци треба да буду отклоњени применом Европског налога за спровођење истраге. Иницијатива за увођење овог налога је потекла из Штокхолмског програма и Зелене књиге 2010. године.⁴¹ Директива о Европском налогу за спровођење истраге је донета 3. априла 2014. године.⁴² Оно што је посебно важно је то што је државама чланицама дат рок до 22. маја 2017. године за имплементацију ове Директиве, истеком којег престају да важе сви до сада важећи инструменти у вези са прибављањем и преносом доказа и то: Конвенција из 1959. и Конвенција из 2000. године са додатим протоколима, Шенгенска конвенција из 1990, Оквирна одлука Савета ЕУ о налогу за прикупљање предмета, докумената и података ради њиховог коришћења у кривичном поступку из 2008. и Оквирна одлука Савета ЕУ о привременом одузимању имовине и обезбеђењу доказа из 2003. године. Европски налог за спровођење истраге неће примењивати само Данска и Ирска, као и Велика Британија, по коначном изласку из ЕУ. Принцип узајамног признавања судских одлука, у вези са прибављањем и преносом доказа се најбоље манифестује управо кроз примену Европског налога за спровођење истраге у кривичним стварима. Специфичност Одлуке која уређује ово питање је у томе што она регулише поступак прикупљања, обезбеђења и преноса доказа на нивоу ЕУ, а примењује се на цео кривични поступак.

⁴⁰ Council Framework Decision 2008/978/JHA of 18 December 2008 on the European evidence warrant for the purpose of obtaining objects, documents and data for use in proceedings in criminal matters, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008F0978>

⁴¹ Стојковић С., *op.cit.*, 107.

⁴² Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0041>

Начело узајамног признања судских одлука представља начин, односно метод за превазилажење сукоба надлежности у кривичним поступцима, који се истовремено одвијају у неколико држава и представља камен темељац правосудне сарадње. Осим тога овај принцип обезбеђује поштовање свих основних права и слобода.⁴³ Принцип узајамног признавања судских одлука је применљив само уколико су правни системи различитих држава чланица Европске уније у најмању руку слични у погледу процесних гаранција које се односе на појединце.⁴⁴ Обезбеђење минималних правних стандарда, који се примењују у кривичним процедурама у свим државама чланицама Европске уније, постиже се ефективним и интензивним директним консултацијама између надлежних институција држава чланица, које решавају сукобе надлежности.⁴⁵ Примена европског налога за спровођење истраге ће омогућити да се не деси да се истовремено воде кривични поступци против истог лица за исто дело у више држава.

Начело узајамног поверења као предуслов поставља поштовање права Европске уније што се постиже мерама које подстичу узајамно поверење, а на нивоу закона то је хармонизација, док је на нивоу примене и усклађености са законом начело узајамног поверења захтева постојање „сигурносних вентила“ који гарантују функционисање правосуђа и државних тела (нпр. у инструментима који садрже услове за примену и основе за одбијање), који су уско везани за основна права са потребом да се заштите основна права.⁴⁶ Принцип узајамног поверења се развио у „правни“ принцип који је кодификован у секундарном праву Европске уније и садржан у преко 100 одлука Европског суда правде.⁴⁷

4. ЕВРОПСКИ НАЛОГ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ИСТРАГЕ У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА

Доношење Директиве о налогу за спровођење истраге у кривичним стварима⁴⁸ имало је за циљ да се успостави једнственост, односно превазиђе распарчаност у регулативи која се односи на прибављање доказа, јер се показало

⁴³ Jurka R.; Zajančkauskiene J.; „Jurisdiction Collisions in the Criminal Proceedings of European Union Member States“, *Baltic Journal of Law & Politics*, No.1/2015, 95.

⁴⁴ Ibidem, 98.

⁴⁵ Ibidem, 99.

⁴⁶ Turudić I., Pavelin Vorzić T., Bujas I., op.cit., 1083.

⁴⁷ Wischmeyr T., Generating Trust Through Law? Judicial Cooperation in the European Union and the „Principle of Mutual Trust“, *German Law Journal*, No. 03/2016, 342.

⁴⁸ Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0041>

да је истовремена егзистенција различитих правила и система комплексна и компликована. Европски налог за спровођење истраге представља инструмент који треба да омогући ефикасност у прибављању и пренос доказа. Нови приступ захтева замену инструмената међународне правне помоћи, зато што се они сматрају спорим и неефикасним.⁴⁹

Једна од највећих новина коју уводи Европски налог за спровођење истраге је та што је ово први инструмент који као основ за одбијање извршења уводи заштиту права одбране и што и сам окривљени и његов бранилац имају могућност да иницирају издавање овог налога. Међутим, потребно је такође истаћи и недостатак овог налога, односно саме Директиве, који се огледа у непостојању уређења питања која се односе на суочавање окривљеног са доказима који су прибављени у другој држави, као ни механизмима за успостављање равнотеже у једнакости страна у кривичном поступку, а што може ићи на штету одбране. Међутим, оно што остаје највећа непознаница је управо питање оцене и прихватања доказа изведених у другој држави на основу овог налога, а што ће пракса показати. Ипак, може се рећи да је успех ове Директиве донекле предвидљив из разлога ограниченог обима његове примене. Такође остаје примедба која се односи на неразумевање зашто се постојећи инструменти сарадње нису усавршавали већ се просто замењују новим, при чему је та промена динамична и у квалитативном и у квантитативном смислу.

Европски налог за спровођење истраге представља судску одлуку коју издаје или потврђује правосудни орган државе чланице Европске уније, ради извршавања једне или неколико посебних истражних мера у другој држави чланици, а ради прибављања доказа. Овај налог се може издати и за прибављање доказа који се већ налазе у поседу надлежних органа државе извршиоца налога, а налог се извршава на основу начела узајамног признавања. Налог за спровођење истраге се издаје на утврђеном обрасцу и преводи се на службени језик државе извршиоца. Држава којој је захтев упућен је дужна да на њега одговори у року од највише 30 дана уколико су докази већ доступни надлежним органима државе извршиоца захтева, односно у продуженом року од још 90 дана када су у питању истражне мере које тек треба да буду предузете, осим уколико не постоје разлози за одбијање. Извршење захтева за спровођење истраге неће бити предмет провере двоструке инкриминисаности ако се ради о кривичном делу за које је у држави која је издала налог запрећена казна затвора или мера одузимања слободу трајању од најмање три године и уколико се налази на листи кривичних дела из Директиве. Орган

⁴⁹ Bachmaier Winter L., *Evropski налог за истрагу за прибавljanje dokaza u krivicnom postupku*, 6, http://www.pars.rs/files/evropski_nalog_za_istragu_za_pribavljanje_dokaza_u_krivicnom_postupku.doc

који извршава постављен захтев, увек када је то могуће, требало би да користи другу врсту истражних мера ако мера која је постављена у самом захтеву не постоји у њиховом националном законодавству или не би била могућа да се примени у сличном домаћем случају. Такође, орган који извршава захтев би требао да примену другу врсту истражне мере којом се може постићи исти циљ, односно која би дала исте резултате као и истражна мера која се тражи у захтеву, а којом би се мање задирало у основна права и слободе лица против кога се мера примењује.

Оно што је посебно важно истаћи јесте да се Директивом о европском налогу за спровођење истраге уводи могућност, односно право (осумњиченог) окривљеног, или могућност браниоца да у његово име тражи издавање овог налога, а у оквиру важећих права одбране у складу са националним кривичним поступком. Ова Директива не утиче на обавезу поштовања основних права и правних начела која су садржана у Уговору о Европској унији⁵⁰, укључујући права на одбрану лица, која подлежу кривичном поступку, и све обавезе правосудних органа у том смислу остају непромењене (чл.1 Директиве).

Директивом о европском налогу за спровођење истраге прописани су: подручје примене налога, врсте поступака за које се налог може издати, садржај и облик налога, поступци и заштитне мере за државу која издаје налог, као и за државу која налог извршава. Осим тога, у Директиви су одређени и разлози за непризнавање, односно неизвршење налога, рокови за признавање и извршење, као и питање преноса доказа. Питање преноса доказа је посебно значајно, па се тако према члану 13 Директиве докази преносе без непотребног одлагања, уколико су прибављени, или су већ у поседу надлежних органа државе извршиоца. Пренос доказа може да буде одложен до доношења одлуке о правном средству, осим у случају ако су у налогу наведени довољни разлози да је непосредни пренос доказа нужен за правилно вођење истраге или очување индивидуалних права. Међутим, пренос доказа се одлаже уколико би проузроковао озбиљну и непоправљиву штету за одређено лице. Приликом преноса прибављених доказа орган извршења треба да наведе да ли захтева да се докази врате држави извршиоцу налога, чим престану да буду потребни у држави издаваоцу налога. Уколико су одређени предмети, документи или подаци већ релевантни за друге поступке, орган извршења може, на изричито захтев органа издаваоца налога, пошто се са њим претходно консултовао, привремено да изврши пренос доказа под условом да се врате држави извршиоцу налога чим више не буду потребни у држави издаваоцу, или у било ком другом тренутку, односно у било којој другој прилици, према договору надлежних органа.

⁵⁰ Уговор о Европској Унији је потписан у Мастрихту 7. фебруара 1992. године, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC>

Директивом су такође предвиђена правна средства, разлози за одлагање, признање или извршење, обавезе обавештавања, кривичноправна и грађанско правна одговорност службеника, поверљивост и заштита личних података и трошкови. Посебно поглавље у Директиви (Поглавље 4) посвећено је посебним одредбама за одређене истражне мере у оквиру којих су регулисана следећа питања: привремени премештај у државу издаваоца налога лица којима је одузета слобода ради спровођења истражне мере, привремени премештај у државу извршиоца лица којима је одузета слобода ради спровођења истражне мере, саслушање путем видео конференцијске везе или друге врсте аудиовизуелног преноса, саслушање путем телефонске конференције, информације о банковним и другим финансијским рачунима, као и о банковном и другом финансијском пословању, истражне мере које значе прикупљање доказа у стварном временом, непрекидно и током одређеног временског раздобља и тајне истраге.

У оквиру 5. поглавља Директива уређује питања пресретање телекомуникација у оквиру којих је уређено питање пресретања телекомуникација уз техничку помоћ друге државе чланице и обавештавање државе чланице у којој се налази субјект пресретања и чија техничка помоћ није потребна. У оквиру поглавља број 6 у Директиви се уређују привремене мере које се односе на привремено спречавање уништења, измене, преноса или укидања предмета који се може употребити као доказ.

5. ПРИЗНАВАЊЕ ДОКАЗА ПРИБАВЉЕНИХ У СТРАНОЈ ДРЖАВИ

Докази прибављени у страниој држави се прво подвргавају поступку признавања, а онда оцене. Једно од најважнијих питања у вези са прибављањем и преносом доказа је питање признавања ових доказа који су изведени пред правосудним органима стране државе. За оцену ваљаности доказа прибављених путем правила мале међународне правне помоћи у кривичним стварима, најважније је питање начина извођења тих доказа. Начело предузимања замољене радње према праву замољене државе је прихваћено у већини држава, а према овом правилу о допуштености и начину обављања радње, која је предмет молбе иностраног органа, одлучује суд према домаћим прописима.⁵¹ Правна правила замољене државе примењују се како на облик извођења замољене радње, тако и на надлежност органа који ће ту

⁵¹ Tripalo D.; *Priznanje dokaza izvedenih pred pravosudnim tijelima strane države*, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2003, 5, http://www.vsrh.hr/Cu-stomPages/Static/HRV/Files/DTripalo-Priznanje_dokaza.PDF

радњу спровести. Према Конвенцији о узајамној правној помоћи у кривичним стварима између држава чланица ЕУ која је донета 2000, држава којој је поднет захтев мора да удовољи формалностима и поступцима на које је држава молила нарочито указала, и захтев може да одбије само у случају ако би његово испуњење било у супротности са основним принципима која си саставни део његовог законодавства.

У правној теорији се издвајају два основна начина оцене ваљаности доказа прибављених у иностранству, а то су „модел неутралности“ и „модел двоструке прихватљивости“.⁵² Према моделу неутралности доказ изведен од стране државе се оцењује као да није прибављен у страниој држави, односно његова формална страна се испитује искључиво кроз норме домаћег права, односно да ли би доказ био ваљан да је прибављен у домаћој држави, чиме се омогућава очување стандарда који важе у држави молиљи. Оно што се сматра највећом маном овог модела је то што се може десити да се доказ оцени као ваљан, чак и у случају да је незаконит у држави која је прибавила сам доказ. Према моделу двоструке прихватљивости, оцена доказа се врши и по правилима замољене државе и по правилима државе молиље. Да би неки доказ био прихваћен он мора бити законит и по праву државе у којој је прибављен, и по праву државе која је тражила прибављање доказа. Модел двоструке прихватљивости полази од претпоставке да домаћи суд познаје и странио право, што може потенцијално да доведе до одуговлачења поступка.

Оцена ваљаности доказа врши се само у случају када замољена држава не удовољи захтеву државе молиље да се доказ изведе у складу са правом државе молиље. У погледу оцене доказа, у националним законодавствима, по правилу, не постоје правила која се односе на то како судија треба да оцењује доказе прибављене у у другој држави, па се самим тим примењује начело слободне оцене доказа као важеће начело кривичног процесног законодавства. То првенствено значи да суд није везан за законска правила о томе коју тежину дати конкретном доказу, па му је на тај начин омогућено да одлучи сам коју доказну вредност ће дати сваком доказу понаособ. Ово правило важи и када су у питању докази који су прибављени у иностранству. У овом процесни судија ипак није сасвим слободан, него је ограничен законима логике, својом психолошком оценом и другим правилима која постављају границе потпуној слободи при оцени доказа, а једно од важних ограничења у вези са тим представљају правила о томе шта све може, односно не може бити доказ у кривичном поступку (то су тзв. правила обухваћена институтом *доказне забране* у које спадају оне забране које у поступку доказивања држави забрањују извођење појединог доказа или појединог поступања током

⁵² О овоме видети: Мрчеља М., „Правна ваљаност доказа прибављених у иноземству“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br.1/2000, str. 101 – 106.

прибављања доказа, или забрањују употребу тако прибављеног доказа за доказивање неке чињенице).⁵³

У савременом кривичном поступку, докази се оцењују према слободном судијском уверењу⁵⁴ које је неизоставни део правне државе и владавине права. Своју одлуку суд заснива само на оним доказима у чију извесност је потпуно уверен, а у ситуацији да после изведених доказа суд није стекао потребно уверење у погледу релевантних чињеница, логичка позиција суда је следећа: ако на постојање неког правно релевантног чињеничног стања закон надовезује доношење пресуде одређене врсте, а на непостојање тих чињеница надовезује доношење пресуде друге врсте, па суд упркос свим настојањима, у тренутку када треба да донесе пресуду, не утврди са извесношћу нити да односне чињенице постоје нити да оне не постоје, морао би донети такву одлуку у којој би изрекао да се налази у немогућности да донесе било какву пресуду.⁵⁵ Тада се примењује правило *in dubio pro reo*, када суд поступа као да односна чињеница постоји или не постоји, у зависности од тога шта је повољније за окривљеног.

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Развој саобраћаја, нове технологије, као и многи други фактори условили су веће, брже и динамичније кретање робе и људи те самим тим потребу за сарадњом међу државама и, док је ова сарадња представљала мањи проблем код држава који су на исти или сличан начин уредиле одређене односе у својим државама, у другим ситуацијама се за договоре морају правити уступци и компромиси, али у оба случаја уз одрицање дела суверености над овом облашћу.⁵⁶ Један од циљева ЕУ јесте да задржи и развије област слободе, сигурности и правде, нарочито омогућавањем и убрзавањем судске сарадње у кривичним стварима између држава чланица, а спровођење правде не сме бити онемогућено или отежано разликама између правних система држава чланица и међусобним непризнавањем судских одлука.⁵⁷ Правила о међународној правној помоћи у кривичним стварима и принцип узајамног призна-

⁵³ Šugman Stubbs K., „Ocjena dokaza pribavljenih u inozemstvu: teorijski problemi i slovenska sudska praksa“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* br. 1/2014, 112.

⁵⁴ О оцени доказа по слободном судијском уверењу видети: Бугарски Т., „Судије њоройници и оцена доказа њо слободном судијском уверењу“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* бр.3/2014, 228-231.

⁵⁵ Bayer V., op. cit., 48.

⁵⁶ Sladoje N., Vučar A., Pilav A., Šarac J., *Međunarodna pravna pomoć – knjiga II*, Sarajevo 2007, str. 13.

⁵⁷ Бугарски Т., *Доказне радње у кривичном њосиуику (друго измењено издање)*, Нови Сад 2014, 113.

вања судских одлука у вези са прибављем и преносом доказа дуго су били предмет озбиљне критике првенствено од стране одбране у кривичном поступку која је сматрала да ова правила доводе у питање остварење права на „једнакост оружја.“ Осим тога, приговор је био упућен и на право на правично суђење, у смислу да ли докази прибављени у другој држави, на начин који није у складу са правилима која важе у држави окривљеног, могу утицати на право на правично суђење. С обзиром на то да се данас прибављање и пренос доказа на нивоу Европске уније врши по принципу узајамног признавања судских одлука, поставља се питање да ли одбрана има могућност да учествује у поступцима сарадње са циљем да се обезбеди правично суђење.

У пракси се докази прибављени у иностранству обично не искључују из поступка, али се прихватају чешће на селективним основама. Тако, на пример, у Немачкој, национални судови у принципу прихватају доказе изведене у другим државама, чак и уколико они нису изведени у складу са националним стандардима који важе у Немачкој. У вези са прихватањем доказа изведених у иностранству за одбрану је најважније питање да ли је окривљени имао могућност да се суочи са сведоком или да постави питање у вези са другим материјалним доказима, а не ко је одговоран за фактичку повреду права на одбрану.⁵⁸

У сваком случају, право на правично суђење које обухвата и право на једнакост оружја мора бити установљено као општи принцип који ће имати утицаја на наше разумевање кривичне истраге и кривичног гоњења, које није ограничено на национални кривични правосудни систем.⁵⁹ Људска права помажу да се идентификују могући основни принципи, да се обезбеди основа за њихову валидност, као и да се предвиде могуће последице.⁶⁰

Идеја иза принципа узајамног признавања судских одлука у најширем смислу се односи на захтев за пружање помоћи држава међусобно, па би то у идеалном смислу подразумевало да нема основа за одбијање таквих захтева.⁶¹ Сарадња између држава која се заснива на принципу узајамног признавања судских одлука се примарно остварује кроз хармонизацију законских прописа. Хармонизација кривичног материјалног и кривичног процесног права одвија се у правцу сарадње у кривичним стварима.

Ефикасна правосудна сарадња захтева висок ниво поверења између држава чланица, па примена начела узајамног признавања може бити суспен-

⁵⁸ Gless S., „Transnational Cooperation in Criminal Matters and the Guarantee of a Fair Trial: App Roaches to a General Principle“, *Utrecht Law Review*, 94-95

⁵⁹ Ibidem, 108.

⁶⁰ Ibidem, 107.

⁶¹ Borgers M.J., „Mutual Recognition and the European Court of Justice: The Meaning of Consistent Interpretation and Autonomous and Uniform Interpretation of Union Law for the Development of the Principle of Mutual Recognition in Criminal Matters“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, No. 18/2010, 99.

дована само ако нека држава чланица озбиљно и непрекидно крши начела из чл.6 ст.1 Уговора о Европској унији и то права слободе и начела одређена Повељом Европске уније о основим правима (2000.година), а која има исту правну снагу као уговори.⁶² Начело узајамног поверења је структурно начело уставног права ЕУ, иако се не наводи у оснивачким уговорима у Европској унији. Оно се темељи на вредностима које су заједничке државама чланицама ЕУ, као што су слобода, демократија и поштовање људских права (чл.2 Уговора ЕУ) и представља поверење да свака држава чланица, иако различито, али једнако вредно штити основна права, дакле претпоставља се еквивалентан, не нужно идентичан ниво заштите.⁶³

С обзиром на то да ће принцип узајамног признавања судских одлука своје предности и недостатке најбоље показати кроз примену Европског налога за спровођење истраге, чија примена почиње маја месеца 2017, остаје да пракса идентификује евентуалне слабости овог решења као путоказ даљег правца развоја овог инструмента.

⁶² Turudić I., Pavelin Vorzić T., Bujas I., *op.cit.*, 1081.

⁶³ *Ibidem*, 1080.

Tatjana D. Bugarski, Ph.D., Associate Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
T.Bugarski@pf.uns.ac.rs

Milana M. Pisarić, Ph.D., Assistant
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs

Mutual Recognition of Judicial Decisions as Basis for Obtaining and Transfer of Evidence in Criminal Proceedings

Abstract: *Modern forms of criminality whose hallmark is crossborder set new requirements before judicial authorities relating to the recruitment and transfer of evidence for the purposes of criminal proceedings. On the recruitment and transfer of evidence in criminal matters affecting space validity of criminal legislation, the way regulation of international legal assistance in criminal matters and guaranteed basic human rights and freedoms. Consequently, the problem of obtaining and transfer of evidence in the context of international legal assistance in criminal matters is extremely complex, relevant and important, and in this work she was given special attention. The principle of mutual assistance and mutual recognition of judicial decisions and the European Investigation Order in criminal matters are the basic issues that the authors deal in this paper work. This issue is very important today because after May 2017, the European Investigation Order in criminal matters will be the only instrument for the recruitment and transfer of evidence between countries of the European Union. Special attention was paid to the principle of mutual recognition of court decisions on which this instrument is based, as well as the issue of evaluation of evidence obtained abroad.*

Keywords: *criminal procedure, international cooperation, mutual assistance, mutual recognition of judicial decisions, evidence, European Investigation Order in criminal matters.*

Датум пријема рада: 30.01.2017.